

't Zwaalfje

Nieuwsbrief Vogelwerkgroep Berkelland

Borculo - Eibergen - Neede - Ruurlo

Keep
Foto: Benno Stortelder

Voorjaar 2022, jaargang 11, nummer 1

In dit nummer onder meer aandacht voor:

Kerkuil
Foto: Benno Stortelder

Bijzonder broedseizoen 2021 op
de Weerkamp, pagina 4

Ortolaan
Foto: Jos Korenromp

De verdwenen Ortolaan,
pagina 8

Steenuil
Foto: Marjon Hoen

Terugmeldingen geringde uilen,
pagina 14

Kraanvogels

Een paartje Kraanvogels in het Needse Achterveld. De hele week kwamen al regelmatig groepen Kraanvogels overvliegen. Dan zijn er ineens twee die besluiten te overnachten in Berkelland. Nog nooit deze vogels op de grond kunnen bewonderen... het was wel op behoorlijk grote afstand maar je kunt niet alles hebben. Wel heel bijzonder! Tekst en foto: Marjon Hoen.

Waar vindt u ons op internet

Meer informatie, verslagen van inventarisaties, excursies, een overzicht van werkgroepen etc., vindt u op onze website:

www.vogelwerkgroepberkelland.nl

Voor waarnemingen in de gemeente Berkelland: kijk op de website:

www.vwgberkelland.waarneming.nl

Wij hebben ook een eigen Facebook pagina!

Bestuur Vogelwerkgroep Berkelland

Voorzitter

Henk Leevers, Oude Eibergseweg 13, 7273 PJ Haarlo

tel: 0545-261531 henkenjantine@hotmail.com

Secretaris

Sonja Grooters, Hengeler 58, 7161 ET Neede

tel: 0545 - 292 582 sonjaenhans@hotmail.com

Penningmeester

Dick van den Beld, Borculoseweg 35, 7273 SJ Haarlo

tel: 0545 261 369 dvandenbeld@caiway.nl

Bankrekening: NL48RBRB.085.01.05.714 t.n.v.

VWG Berkelland te Ruurlo

Lid

Marjon Hoen, Kieftendijk 3, 7161 RL Neede

tel: 06 55 712 851 info@marjonhoen.nl

Algemeen mail-adres

E-mail: info@vogelwerkgroepberkelland.nl

De redactie van deze uitgave is verzorgd door
Cees van Beinum, Marjon Hoen en Jos Korenromp

Een groepje Patrijzen gefotografeerd aan de Hupselse Dwarsweg in Eibergen door natuurfotograaf Helma Olden.

Inhoudsopgave

Van de voorzitter Henk Leevers	3
Bijzonder broedseizoen 2021 van Kerk- en Bosuilen Henk Lammers	4
Dramatisch einde van een zeldzaam broedgeval Cees van Beinum	6
Nationale vogelweek / publieksexkursie Sonja Grooters	7
Ingezonden foto's leden / Buizerds	7
De verdwenen Ortolaan Jos Korenromp	8
Kennismaking in vogelvlucht Trees Geerdink	10
Afscheid van Kees Vredeveld als uilen-coördinator Joost Bus	11
Ledenvergadering met leuke bijdrage Jos Korenromp Marjon Hoen	12
Grote Zaagbek versus Fuut Marjon Hoen	13
Jaaroverzicht 2021 Terugmeldingen geringde uilen John Smith	14
Ledenavond Sonja Grooter	16
Activiteiten Vogelwerkgroep	16
Zwaluwenproject	16

Fazant
Foto: Marjon Hoen

Van de voorzitter

Een prachtige maand maart ligt al weer achter ons wanneer ik dit schrijf. Prachtig natuurlijk dat we ook de eerste ledenavond eind maart hebben kunnen houden en gezien de opkomst waren we er ook erg aan toe om elkaar weer te zien. Maar via de app hebben we elkaar ook kunnen informeren over de vele Kraanvogels die overtrokken dit vroege voorjaar. En door de geweldige heldere avonden met weinig wind konden we ook vele Smienten horen, die weer naar het noorden trekken. Prachtig dat fluitende geluid van deze vogels en de Duitse naam Pfeifente is dan ook heel treffend.

"Onze" Steenuilen lieten zich ook weer bewonderen bij het vallen van de avond. Gek eigenlijk dat we een bezittelijk voornaamwoord gebruiken als "onze", want ze zijn natuurlijk niet van ons. Al bijna 35 jaar hebben we elk jaar een paartje hier en elk voorjaar genieten we tijdens het avondeten van het baltsen in maart. Dat wordt ruw verstoord eind maart als de zomertijd weer ingaat en het nog licht is als we de maaltijd nuttigen. Dan moeten we er echt voor gaan zitten om het schouwspel in de schemering te kunnen zien. Steenuilen je raakt er niet over uitgepraat. Dus moet ik nog wat vertellen over het afgelopen jaar, waar toch wat bijzonders aan de hand was. Zoals gebruikelijk was de kast weer bezet en kwamen Peter en Erwin voor controle. Slechts twee jongen van een paar dagen oud. Bij een kast in Borculo met vier jongen was het mannetje verongelukt en er waren daar jongen, die ongeveer

even oud waren als onze jongen. Mogen we er twee uit Borculo bij plaatsen in Haarlo, omdat het vrouwtje alleen geen vier jongen kan voeden. Natuurlijk en we zien wel of het zal lukken, want niet geschoten is altijd mis. Geen tussentijdse controles gedaan om het nieuwe nest niet te verstoren en dan gebeurt er iets bijzonders. Op een afstand van nog geen 40 meter van de kast zie ik twee jonge Steenuilen uit het houthok moeizaam fladderen en uiteindelijk wegvliegen. Dat kunnen niet de jongen zijn uit de kast, want die zijn nog geen drie weken. Een tweede paartje zo dichtbij kan ook eigenlijk niet, maar wat dan wel? Dat ontdek ik deze winter, wanneer we hout nodig hebben voor de kachel. Overal ontdek ik sporen van Steenuilen: uitwerpselen, braakballen en dode muizen. Deze laatste zijn ongetwijfeld tussen het hout naar beneden gevallen. Zeer waarschijnlijk heeft er een nest gezeten op het hout. Maar een tweede paar zo dicht bij elkaar kan eigenlijk niet, omdat Steenuilen elkaar niet verdragen en dan zijn dat vooral de mannetjes. Het blijkt echter dat heel soms een mannetje twee vrouwtjes heeft en dat lijkt ook hier de verklaring te kunnen zijn. Een bijzondere ervaring op ons erf met uiteindelijk vier uitgevlogen jongen. De twee bijgeplaatste jongen hebben het helaas niet gered en zijn wellicht voedsel geweest voor de andere, want we konden niks terug vinden in de kast.

Ik hoop dat we samen kunnen genieten van de vogels en de activiteiten, die we als vereniging weer kunnen organiseren. Veel vogelplezier gewenst.

Henk Leevers, voorzitter

Bijzonder broedseizoen 2021 van Kerk- en Bosuilen op De Weerkamp

We hebben bij ons op het erf op de zolder van de schuur in 2005 een Kerkuilenkast geplaatst en al in 2006 was deze bezet door Kerkuilen. Sindsdien is er elk jaar door de Kerkuilen in de kast gebreed, het ene jaar meer succesvol dan het andere jaar maar elk jaar kwamen er 2 of meer jongen tot uitvliegen.

Vanaf 2013 hadden we het zelfde broedpaar in de kast nl. vrouw nr: 5436184 als nestjong geringd in Vorden op 18-06-2011 en man nr: 5436499 als 2e jaars man in 2013 geringd bij ons op De Weerkamp. Dit stel had t/m 2020 38 jongen uitgevlogen gekregen, een gemiddelde van 4.75 jong per jaar! Zowaar een prima prestatie!

Bijzonder broedseizoen

Maar nog nooit hebben we zo'n bijzonder broedseizoen meegemaakt als in 2021.

Het begon al in de winter, toen helaas op 12 februari het vrouwtje dood in de kast lag. Waarschijnlijk verzwakt door honger omdat er al vanaf begin februari een dik pak sneeuw ons landschap sierde en de muizen maar moeilijk te vinden waren.

Ze heeft het ondanks 10 jaar ervaring niet kunnen redden om in leven te blijven. Misschien was het ook juist wel haar leeftijd die haar heeft verzwakt en is ze mede daar aan gestorven.

Nadat ik het vrouwtje uit de kast had verwijderd was ook het mannetje de volgende dagen niet meer in de kast. Of het een rouwperiode is geweest, en hij deze elders heeft doorgebracht, ik weet het niet.

Na ruim een week kwam het mannetje echter terug in de kast en hoorden we hem in de nachten daaropvolgend veelvuldig roepen.

Tot mijn grote genoegen had het roepen succes, want nadat er 3 dagen overdag maar 1 Kerkuil in de kast aanwezig was waren er de vierde dag 2 Kerkuilen in de kast!

Nieuwe liefde

Hij had een nieuwe liefde gevonden! En dat in drie nachten! (ik ken er verschillende die er langer over doen om een vrouwtje te vinden!)

Na een lange periode van aftasten, elkaar besnuffelen, de veren poetsen en de omgeving van de kast

verkennen, zeg maar de verkering en de verloving, kwam het er laat in het seizoen toch nog van: ze gingen samen verder! Daarna kwam de man regelmatig muizen brengen in de kast voor zijn liefje en het kon niet uitblijven; er werd begonnen met het eieren leggen. Het eerste ei werd pas op 22 mei gelegd, zoals gezegd laat in het seizoen. Er was schijnbaar genoeg voedsel want ze stopte pas met het eieren leggen na negen! eieren.

Eerste jong

Op 24 juni werd het eerste jong geboren en daarna volgden er nog vijf. Drie eieren zijn niet uitgekomen. De zes jongen werden aanvankelijk goed gevoerd door het vrouwtje maar waarschijnlijk doordat de muizenpopulatie is ingestort kon het mannetje niet genoeg voedsel aan brengen. De vier kleinere jongen hebben het niet overleefd en zijn als voedsel verdwenen in de magen van de twee grootste jongen. Ook de drie eieren zijn niet meer terug gevonden. De beide ouders waren al vanaf begin augustus niet meer bij de jongen in de kast en kwamen alleen nog in de kast om voedsel voor de jongen af te leveren. Deze jonge Kerkuilen zijn uiteindelijk op 28 augustus geringd en enkele weken daarna uitgevlogen.

Bosuilkast

Er hangt bij ons in de houtsingel aan de oprijlaan sinds een paar jaar een Bosuilkast. Deze was het eerste jaar direct al bezet door een Bosuilenpaar dat

daarin een broedsel had met twee eieren en later twee jongen. Ik heb het mannetje dat in de hoek van de kast zat kunnen ringen (het vrouwtje zat op het broedsel en heb ik laten zitten). Helaas zijn de twee jongen toen ze 14 en 17 dagen oud waren ten prooi gevallen aan een rover, waarschijnlijk een marter.

Verhuizing

In de late winter/ vroege voorjaar van 2021 op 21 februari was er weer een Bosuil in de kast met 1 ei, een hoopvol begin van een broedseizoen! Echter op 26 februari was de kast helemaal leeg! Weer verstoring en predatie? Er waren in die tijd wel veel eekhoorns in de buurt van de kast maar of die de oorzaak zijn van het verdwijnen van het ei of meer gelegde eieren en het Bosuilenpaar durf ik niet te zeggen. Nu hangt er in het bos op 150 meter afstand van de houtsingel nog een oudere Bosuilkast.

Toen ik daar op 1 maart een controlebezoek aflegde trof ik tot mijn vreugde een Bosuil aan broedend op twee eieren! Waarschijnlijk is het verstoorde Bosuilenpaar uit de kast aan de houtsingel verhuisd naar de kast in het bos en daar opnieuw aan een broedsel begonnen. Op 5 maart trof ik ook de man bij het broedsel en heb het ringnummer kunnen aflezen. Het was inderdaad het door mij geringde mannetje uit de kast in de houtsingel. Ook nu heb ik het vrouwtje op het broedsel laten zitten en niet op ringnummer gecontroleerd.

Op 22 april heb ik de 2 jonge Bosuilen kunnen ringen en deze zijn begin mei succesvol uitgevlogen.

Verbazing

Maar het verhaal is nog niet ten einde! Groot was mijn verbazing toen ik op 10 augustus de Bosuilkast aan de houtsingel wilde schoonmaken. Ik trof in de kast 2 volwassen Kerkuilen aan!

Het bleken de Kerkuilen uit de kast in de schuur te zijn! Nog groter was mijn verbazing toen ik een week

later onder het vrouwtje twee eieren aantrof! Een tweede broedsel van de Kerkuilen in de Bosuilenkast waar in het voorjaar de Bosuilen ook al het begin van een broedsel hadden gehad! Nu maar afwachten of dit broedsel ook wordt verstoord of gepredeerd.

Raadsel

Op 20 september trof ik in de kast één niet uitgekomen ei aan en één jonge Kerkuil. Toen ik het jong op 1 november wilde ringen trof ik het helaas dood aan in de nestkast, ruim 40 dagen oud, met onder zich een frisse muis! Wat de doodsoorzaak is blijft voor mij een raadsel.

Of het door tijdelijk te weinig voedsel aanvoer dusdanig verzwakt was dat het de muis niet op heeft kunnen eten? Het jong was wel wat onder het gewicht dat je zou kunnen verwachten met maar één jong in de kast. Hiermee kwam er wel een triest einde aan een bijzonder enerverend broedseizoen van de Kerk- en Bosuilen op De Weerkamp, met veel eieren maar weinig uitgevlogen jongen!

Inmiddels, begin 2022, zit het Kerkuilen echtpaar weer mooi samen in hun eigen Kerkuilenkast op de zolder van de schuur en zit er een Bosuil in de kast in het bos.

**Tekst en foto's: Henk Lammers
coördinator Uilen Eibergen e/o**

Dramatisch einde van een zeldzaam broedgeval

Vorig jaar zomer, op 8 juni komt de eerste melding binnen van de aanwezigheid van een broedpaar **Grauwe Klauwier**, een zeldzame verschijning in het oosten van Nederland.

Erwin Reinstra doet de melding en heeft beide vogels ook kunnen fotograferen. De waarnemingen worden vervaagd. Dat wil zeggen dat de exacte locatie niet vermeld wordt om de vogels ongestoord te kunnen laten broeden. Gemeld wordt dat deze haast tropisch gekleurde vogels zich ophouden in de omgeving **Rammelsbroeksweg te Rekken**.

Jachtmethode

Voor ervaren vogelaars is het niet moeilijk de **Grauwe Klauwier** desondanks te vinden.

De prachtig getekende **Grauwe Klauwier** vangt zijn prooien vanaf een zichtlocatie. Dat is een top van een boom, of een afrasterings-paal. In Zweden zag ik de **Grauwe Klauwier** vaak op telefoondraden zitten. Daar waren ze beslist niet zeldzaam. Vanaf zo'n uitkijkpost speurden ze naar voorbij vliegende kevers of grote insecten. Ook schuwen ze kleine reptielen niet, die ze soms als voorraadje bewaren door ze op een stekel te prikken. Die stekels zijn voorwaarde voor hun broedbiotoop. Het meest gangbaar zijn de stekels van de sleedoorn. Worstenpinnen worden die genoemd in de Achterhoek. Zijn er geen sleedoorns dan wordt ook wel de meidoorn gebruikt en dikwijls ook het prikkeldraad.

Door deze jachtmethode weten vogelaars in de kortste keren de **Grauwe Klauwier** te vinden. En ook het rechtstreeks aanvliegen op het nest om de jongen te voeren, verraaft heel snel de nestlocatie. Dat is vaak in een dicht bramenstruweel dan wel in een spar of jeneverbesstruik.

In Berkelland

Jaren geleden broedde er aan de Appelhofweg in Rekken (randje gemeente Haaksbergen) ook een **Grauwe Klauwier**. Ik ging met vakantie en de ringer **Hans Esselink** wilde ze dolgraag ringen.

Ik heb de coördinaten van de broedlocatie aan **Hans** doorgegeven en na mijn vakantie vlogen er vier jonge **Grauwe Klauwier**en geringd en wel in het gebied rond.

Het is dus niet verwonderlijk dat een groot aantal leden van onze vogelwerkgroep de broedende **Grauwe Klauwier**en ook hebben gevonden en veel ook gefotografeerd.

Unheimisch gevoel

Maar dan gebeurt er iets verschrikkelijks. Op 5 juli zie ik alleen het vrouwtje heel druk bezig met vangen en voeren. Er is geen mannetje meer te vinden. Ze staat er duidelijk alleen voor.

Het geeft me een unheimisch gevoel dat er iets goed mis is. En jawel, in de omgeving vind ik bij toeval een platgereden vogel op het wegdek. Eerst dacht ik aan een vink, maar vond hem nogal groot voor een platgereden vink. Ik was al weer thuis, maar ben direct teruggefietst om de platgereden vogel beter te bekijken. Nog steeds was alleen het vrouwtje in de weer om te voeren. Geen hulp van het mannetje. Kunnen de jonge vogels al wel zonder de warmte van de moedervogel? Aangekomen bij de platgereden vogel heb ik hem heel voorzichtig van het asfalt losgepeuterd. En jawel, de zwarte poten waren te lang voor een vink en al snel zag ik het oogmasker van het mannetje. Ik kon wel janken op dat moment. In zijn ijver om voor zijn kroost te zorgen moet hij zich op een kever gestort hebben die uit de boom was gewaaid en juist op dat moment moet een auto over hem heen zijn gereden.

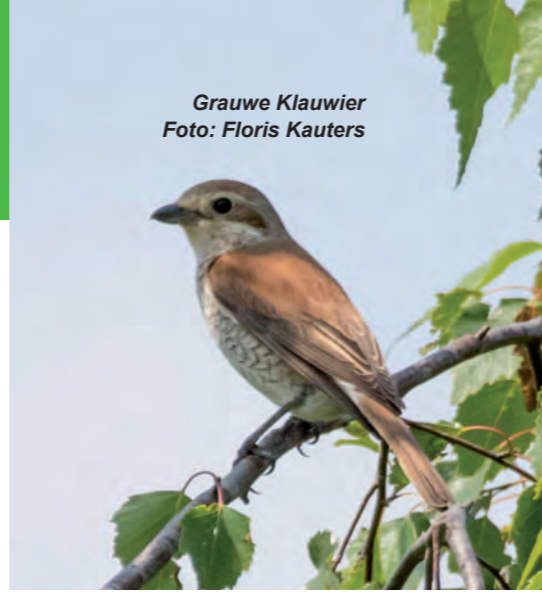
Het de mens als grootste vernielers van de unieke schepping, ook al zal er geen opzet in het spel zijn geweest.

Ik hoopte dat de jongen groot genoeg zouden zijn geweest om zonder moederwarmte te overleven. Maar helaas, nog 1 dag heeft het vrouwtje alleen gevoerd. Daarna was ze verdwenen. Broedsel mislukt.

Nu is het zo dat deze schitterende zeldzame vogel profiteert van de aanleg van kruidenstroken en verwilderde overhoekjes. Het aantal grote insecten en kevers neemt daardoor weer toe. En daarmee ook het aantal **Grauwe Klauwier**en. Dus mogen we stilletjes hopen dat de **Grauwe Klauwier**en ook komend jaar terugkomen in Berkelland.

Tekst: Cees van Beinum
Foto: van internet

Grauwe Klauwier
Foto: Floris Kauters

Grote Bonte Specht

Nationale Vogelweek / publieksexkursie

Het vogelrijke Needse Achterveld ligt bij Neede, op de grens met Haaksbergen en is voor een groot deel in het bezit van Staatsbosbeheer. De Schipbeek die er doorheen slingert, is natuurvriendelijker gemaakt. Zo werd er een stuw opgevuld met veldstenen, zodat hierdoor een vistrap is ontstaan. De Schipbeek vormt de natuurlijke grens van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) Het Achterveld. Dit BMP gebied van ongeveer 60 hectare is heel afwisselend heide - buntgras - gagel - naaldbos - gemengd bos - nat berkenbos - jeneverbessen - poelen en 3 grote, ondiepe waterplassen die in de zomer droog kunnen vallen. Dus hier vind je heel veel verschillende vogelsoorten. Ga mee en ontdek de vogelpracht in de vroege ochtend. Dit is de jaarlijkse publieksexkursie, ook voor jeugdleden. Opgave voor leden van de vogelwerkgroep vooraf is niet noodzakelijk maar wel handig, zodat er voor voldoende begeleiders kan worden gezorgd. Voor deze excursie kunnen niet leden zich opgeven via info@vogelwerkgroepberkelland.nl of bellen naar Henk Leever: 06-51314562 of 0545-261531

Verzamelaarsplaats: Parkeerplaats Visschemorsdijk bij Rietmolen, komend vanuit Neede net over de Buurserbeek, links, tegenover Loonbedrijf Wissink. Visschemorsdijk 24 a, Rietmolen.

Datum: zondag 8 mei 6.30 uur

Tekst: Sonja Grooters
Foto's: Marjon Hoen

Ingezonden foto's / Buizerds en hun verschillende verenkleed

Foto: Marjon Hoen

Foto: Marjon Hoen

Foto: Benno Stortelder

De verdwenen Ortolaan

Achter het scholtengoed Hijink (in Winterswijk) liggen een paar hoge essen, waarop in de 70-er jaren van de vorige eeuw de Ortolaan nog als broedvogel voorkwam. En dat had te maken met het traditioneel bewerken van die gronden. Wanneer de Ortolanen in mei terugkwamen uit tropisch Afrika, stond hier de winterrogge al een eind boven de grond.

Omdat het graan niet al te dicht op elkaar stond kon de Ortolaan op de grond zijn nest maken.

Naast dit gewas lag een smalle strook aardappelen voor eigen gebruik. Een belangrijke factor, want ook de aanwezigheid van hakvruchten is een vereiste voor een goed Ortolanen biotoop.

Es Hijink

Rupsen

De graspaden en kruidenrijke berm van de zandwegen die langs de essen liepen waren belangrijke foerageerplekken voor de Ortolaan. Vooral als er eiken langs stonden, waaruit eind mei rupsen van de eikenbladroller vielen. In sommige jaren verdween er in korte tijd zoveel frisgroen eikenlover in de magen van de vraatzuchtige rupsen, dat er voor hen zelfs geen blad meer overbleef om in te rollen. Ze produceerden dan dikke spinsels om daarin te gaan verpoppen. In het volgende stadium hoopten de rupsen een groen vlindertje te zijn geworden, maar velen dienden als voedsel voor de Ortolanen.

Wachtend in een schuilhutje

De 28ste mei 1979 was een mooie dag. Een blauwe lucht met witte stapelwolken. Om half negen zat ik in mijn schuiltentje aan de rand van het roggeveld en de naast gelegen wei. De telelens was gericht op een rasterpaaltje, waarop ik de dag er voor een Ortolaan had zien zingen. Die vorige dag zat ik aan de rand van de toegangsweg naar 't Rot (een vermaard oud eikenbos), waarop af en toe Ortolanen neerstreken om tussen het gras voedsel te zoeken. Jammer genoeg bleven ze op ruime afstand van mij.

Het eerste uur was deze gorzensoort niet te zien. Alleen te horen. Zijn enigszins weemoedige zang weerklonk ver weg in de door de eikenbladrupsen gehavende eiken achter mij. Tegen de bosrand stonden reeën bedachtzaam van het malse gras te snoepen. Een Fazantenhaan schreed deftig voor me langs. Dan flitste er iets voor mij langs en zag ik op het prikkeldraad 2 vogels zitten. De achterste was een mannetje Ortolaan die het voorste, het vrouwtje begeleidde. Ze zaten er maar een seconde, net niet lang genoeg om in te stellen.

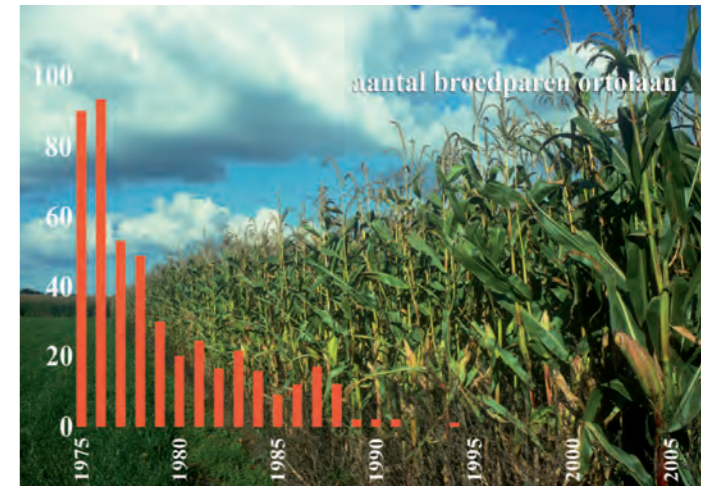
Onvergetelijk

Later kwam een mannetje regelmatig langs en ging soms op een van de vele met korstmossen begroeide eiken rasterpaaltjes zitten zingen. Hij gooide daarbij zijn kop enigszins naar achteren en toonde daarmee zijn roze isabelkleurige keeltje. Een onvergetelijke waarneming.

Snel bergafwaarts

In 1980 was rond Winterswijk het aantal broedparen van de Ortolaan al flink afgenomen en gereduceerd tot plusminus 20. Daarna ging het nog sneller bergafwaarts en rond 2000 was het afgelopen met de Ortolaan als broedvogel in ons land (zie tabel). Als oorzaak wordt algemeen aangenomen het verdwijnen van de kleinschalige landbouw en de stormachtige oprukkende teelt van mais. Door het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen verdwenen tal van grote insecten en is er bovendien geen ruimte meer voor akkerkruiden.

Aanbeveling

Wie meer wil lezen over het voorkomen van de Ortolaan rond Winterswijk kan ik het zeer leeswaardige boek van bioloog Onno de Bruijn "Van Kerkuil tot Laplanduil" aan bevelen. Het gaat over bescherming van kwetsbare topnatuur. Het tweede hoofdstuk is getiteld: Winterswijk: een eermalig Ortolanenparadijs. Daarin beschrijft hij een dagtocht op 22 mei 1968 door de buurtschappen, die in een krans rond Winterswijk liggen. Om 6 uur snorde hij op zijn Berini (een bekend merk bromfiets in die tijd) vanuit zijn toenmalige huis in Terborg richting Achterhoek en kwam om half acht in Miste aan. Het was dan nog te vroeg en niet warm genoeg om Ortolanen te horen zingen. Om half negen huurde hij een fiets en startte hij zijn Ortholanen inventarisatie. Ondertussen noteerde hij ook alle andere soorten, want de bossen daverden van vogelzang.

Definitief verdwenen

In de tweede helft van de jaren zestig van de vorige eeuw schatte Onno (op grond van meerdere fietstochten elk voorjaar) het aantal broedparen in de buurtschappen op 80 tot 100. Rond 2000 viel het doek definitief voor de Ortolaan in Nederland. Ook in andere delen van Europa brokkelt het broedareaal langzaam af. Hoewel bijvoorbeeld Het Gelders Landschap er alles aan doet, zijn de kansen voor terugkeer van de Ortolaan als broedvogel niet groot.

Culinaire lekkernij

In het boek Trekvogels van Jaap Taapken kan men lezen dat o.a. Ortolanen in Zuid Europa culinair bijzonder gewaardeerd werden. Gevangen, daarna vetgemest en geroosterd werden ze dan geheel (dus met huid en haar) in één hap verorberd. Ook werd er paté van gemaakt en ingeblikt (net als van lijsters en leeuweriken). Ondanks wettelijke Europese bescherming wordt er gepleit voor uitzonderingen op de regels, omdat het zou gaan om culinair erfgoed.

Warmteminnend

De Ortolaan is een warmte minnende vogel. Van daar hun voorkeur voor de hoge essen, die een zandige humeuze bodem bezitten en snel kunnen opwarmen. Bij mooi zonnig weer zingen ze in mei uitbundig en langdurig. Van wind houden ze niet.

Kennismaking in vogelvlucht

In deze rubriek vertellen leden van de Vogelwerkgroep Berkelland door middel van een aantal vragen wie ze zijn en waarom ze vogels in hun hart hebben gesloten. Naast het beantwoorden van de vragen mogen er natuurlijk ook bijzondere foto's meegezonden worden!

1 Stel je zelf even kort voor: naam, werk, waar woon je, etc?

Ik ben Trees Geerdink, woon in Lochhuizen in het buitengebied van Neede, op en om ons erf is veel "vogellevens" waar te nemen. Ik werk in het onderwijs op een MBO school in Hengelo.

2 Wat is het meest grappige wat je hebt meegemaakt tijdens het vogelen?

Het meest grappig en verbazingwekkende wat ik van vogels gezien heb is een steeds elke ochtend terugkerend Roodborstje, blijft heel dichtbij zitten (jaagt andere Roodborstjes gewoon weg) op enige ochtend komt het vogeltje weer bij de schuur en eet het gewoon kippengraan uit de hand.

3 Wat is de meest bijzondere vogel die je ooit hebt waargenomen?

De meest bijzondere vogel die ik ooit heb gezien is de Kruisbek, met (zoals de naam al zegt) een over elkaar heen gekruiste snavel. Ik liep mee met een excursie in Het Twickel, onder leiding van de boswachter. De Kruisbek gebruikt de gekruiste snavel voor het kapotmaken van noten en dergelijke. Ik heb de Kruisbek daarna nooit meer gezien.

4 Wat is je lievelingsvogel en waarom?

Mijn lievelingsvogel is onze erfbewoner: Het Steenuiltje. Zij leven in een uilenkast en roepen 's avonds het voorjaar, als paartje, altijd naar elkaar. Dan worden de eieren gelegd en volgen de mannen van de vogelwerkgroep de kastcontrole tot aan het ringen. Het leuke is dat je de uiltjes altijd "op bezoek" houdt op je erf. Wel moeten we heel goed oppassen wanneer de jonkies op het gazon wandelen dat ze niet ontdekt worden door een hond of kat.

Steenuil

Grote Bonte Specht met mezenbol

5 Hoe zie je de toekomst voor de vogels in Nederland?

Door de aanleg van "nieuwe natuur" zal het op sommige plaatsen met de vogelstand goed gaan, neem het Achterveld waar in en om de plassen water in elk seizoen veel te zien is aan vogels. Echter ... ik ben best somber over de toekomst van vogels in Nederland, vanwege allerlei ontwikkelingen/werkzaamheden op het gebied van plattelandsbeheer. Denk hierbij aan steeds meer maaien, bestrijdingsmiddelen (nog steeds wordt glyfosaat gebruikt) overal mais als monotoon gewas aanplanten, veel mesten, steeds weer bermen maaien en niet te vergeten steeds meer "opruimen", er zijn bijna geen rommelhoekjes meer. Kortom, het werken aan de biodiversiteits-ontwikkeling, die nodig is voor de vogelbiotopen, laat nogal te wensen over. Bij ons is dat heel duidelijk te zien aan de afname van het aantal weidevogels (Kiviet en Grutto) de laatste tien jaar. Ook de Patrijzen hebben het erg moeilijk. (Zie verder in dit stukje bij punt 8)

6 Heb je een gebied waar je het liefst naar toe gaat om vogels te spotten?

Ik ga heel graag naar Het Achterveld (hier zit de Wielewaal met zijn herkenbare kleur en roep) daar naast is het Noordijkerveld ook een prachtige plek.

7 Heb je naast het vogelen nog andere hobby's, en zo ja welke?

Hobby's: het buitenleven op onze woonplek; fietsen en wandelen, dit is prima te combineren met het genieten van de vogels.

8 Wil je nog iets anders kwijt in het 't Zwaalfje?

Wat zeer de moeite waard om te vertellen is dat wij altijd (wij wonen 18 jaar in Lochuizen) Patrijsjes op en om het erf hebben. Toen wij kwamen waren het grote groepen, ze wandelen over het erf en "baden" in het droge zand. De grote groepen zijn inmiddels verdwenen maar er zijn altijd vanaf half februari twee paartjes en later zien we dan soms ook een Patrijs met een schare jonkies lopen. Het kan dus nog, terwijl Patrijzen erg bedreigd worden door allerlei ontwikkelingen (zie punt 5).

9 Aan wie geef je de vlucht voor de volgende keer door?

Ik wil dit verhaal wel doorgeven aan Harry TenHagen maar ik heb hem nog niet gevraagd.

Patrijzen op het erf

Afscheid van Kees Vredeveld als uilen-coördinator Ruurlo

Tot en met 2021 is Kees Vredeveld betrokken geweest bij de activiteiten van de uilenwerkgroep Ruurlo. Tot anderhalf jaar geleden was hij de coördinator van de groep, een rol die hij eigenlijk vanaf het ontstaan ervan, eind jaren tachtig, heeft gehad. In die periode liep het uilenwerk eigenlijk nog apart van de toenmalige VWG Neede, VWG Eibergen en Vogelwacht Borculo. Het was destijds Anton Meenink die als pionier in het uilenwerk Kees benaderde of hij zou helpen bij opzetten van het uilenwerk in Ruurlo.

In de jaren die volgden, werden vele adressen bezocht waar vele tientallen uilenkasten werden opgehangen. Aanvankelijk alleen steenuilkasten en kerkuilkasten. Pas later werden ook bosuilkasten opgehangen en torenvalkkasten. Door het jarenlange uilenwerk was Kees een bekend gezicht in het buitengebied van Ruurlo. Het was altijd een bewuste keuze van Kees om niet te gaan ringen; dat zou nóg meer tijd vergen, wat hem teveel zou beperken in al zijn andere vrijwilligerswerk in het landschapsonderhoud. Ook daarin was hij zeer actief, wat hem een onderscheiding opleverde van Landschapsbeheer Gelderland; in 2017 ontving hij de onderscheiding 'Landschapsknokker 2017'.

Op 11 maart jl. bezochten Annemiek Leusink en Joost Bus namens de uilenwerkgroep Ruurlo, en Henk Leevers namens het bestuur van de VWG Berkelland, Kees thuis om hem te bedanken voor zijn jarenlange inzet voor de uilenwerkgroep in Ruurlo. Samen met zijn vrouw Willemien werden vele verhalen opgehaald en hebben wij Kees een mooie bos bloemen en een oorkonde overhandigd namens de VWG.

Kees en Willemien zullen over enkele maanden verhuizen naar Zutphen. Wij wensen hen veel geluk en woonplezier in hun nieuwe appartement.

Tekst: Joost Bus
Coördinator Uilenwerkgroep Ruurlo
Foto: Annemiek Leusink

Ledenvergadering met een leuke bijdrage van Jos Korenrump

Op 20 april was er eindelijk weer een ledenvergadering. Na het officiële gedeelte vertelde Jos Korenrump op zijn eigen wijze een mooi verhaal over het Kormelink plasje. We gingen terug naar de jaren 80 toen daar nog een scala aan weidevogels zat.

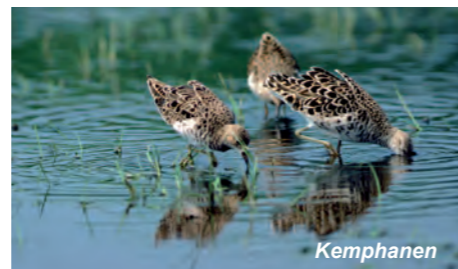
Schuilhutje

Dat Jos fraaie foto's maakt dat weten we allemaal. Maar ook in de jaren 80 was ie al actief. Dat je voor het perfecte plaatje één en ander over moet hebben werd duidelijk. Het Kormelinkplasje was prive-eigendom en er liepen koeien op het ondergelopen weiland. Van de eigenaar mocht Jos er een schuiltentje neerzetten om te fotograferen. Maar dat was niet ideaal met die loslopende koeien. Er werd dus een kist gebouwd, een gat gegraven en de waterdichte hut werd daarin geplaatst. Zo kon Jos op ooghoogte de (weide)vogels fotograferen.

Wat een verscheidenheid

Je wordt er stil van als je alle beelden voorbij ziet komen! Niet alleen fraai beeld maar ook de verscheidenheid was bijzonder! Een kleine opsomming wat de aanwezige leden voorbij zagen komen: Kieviten, Grutto's, Tureluurs, Wulpen, Zwarte Ruiters, Bosruiters, Poelruiters, Kemphanen, Bonte Pleviers, Bonte Strandlopers, Bontbekplevieren, Watersnippen, Gele, Witte en Noordse Kwikstaarten en vele eendensoorten zoals bijvoorbeeld de Wilde Eend, de Zomer- en Wintertaling, Pijlstaarten, Slobeenden, Kuifeenden, Canadese Eenden en ook de Chileense Flamingo deed toen zijn intrede in Berkelland. Het is te veel om op te noemen!

Hoopvol

Maar van dat alles is heden ten dagen niets meer over... vanwege de aanleg van onder anderen sloten is het water verdwenen. Maar toch er is hoop! Vanwege de aanleg van de N18 moest er compensatie grond aangewezen worden. Natuurgronden moet weer vernatten/hersteld worden. Er is een kans dat het plasje weer terug komt en dan hopen dat de vogels het weer weten te vinden!

Tekst en foto: Marjon Hoen
Historische foto's: Jos Korenrump

Stand Vogelwerkgroep Berkelland op Koekeloeredag

Op 6 juni, tweede pinksterdag is er weer een koekeloeredag, van 11.00 uur tot 17.00 uur bij Boerenzuivel van Claudia. Er is van alles te beleven voor het hele gezin. Er zijn diverse standhouders uit de omgeving, proeverijen, koeien en kalfjes en leuke activiteiten voor de kinderen. Ook de stand van de Vogenwerkgroep zal aanwezig zijn. Bezoekers kunnen op die manier met de vereniging persoonlijk kennis maken. Boerenzuivel van Claudia (Krooshof) is te vinden aan de Warfslatweg 5 in Eibergen. De entree is 2,50 euro inclusief een kop koffie/thee of ranja.

Facebook pagina Vogelwerkgroep

Wij hebben al vele jaren een eigen Facebook pagina. Om meer volgers en dus bekendheid te krijgen is het leuk als leden van de Vogelwerkgroep voor deze pagina input aanleveren. Een mooie foto met een kort tekstje kun je mailen naar: Marjon Hoen - info@marjonhoen.nl Ook het liken en een reactie geven op de berichten zorgt er voor dat veel mensen de berichten zien!

Grote Zaagbek versus Fuut

Wij mogen graag op een vrije dag naar het Needse Achterveld gaan. Het maakt niet uit welk gedeelte want overal is het mooi. Dit keer kozen we ervoor om naar de achterste plas te gaan waar je mooi over de dijk van de Buurse Beek kunt struinen en een fantastisch uitzicht hebt. Toen we uit de auto stapten zagen we in de beek wat verderop een groepje vogels. Wij dachten dat het Futen waren.

Overvliegen

Net toen wij de dijk op stapten kwamen twee vogels overgevlogen en ik was verbaasd over het vele wit aan de buik. De vogels die wij voor Futen aankeken waren dat zeker niet! Maar wat dan wel? Ze landden een eindje verder bij de stroomversnelling. Maar hoe dichterbij wij kwamen hoe meer zij ook naar achteren gingen. Gelukkig had ik een telelens bij me en heb toch wat foto's kunnen maken. Eenmaal thuis leken allerlei eendsoorten in aanmerking te komen. Door het verenkleed van het mannetje trokken we de conclusie dat het de Grote Zaagbek zou moeten zijn.

De Grote Zaagbek

Grote Zaagbekken laten zich meestal in de winterperiode zien. Ze houden zich op in bredere langzaam stromende rivieren / beken en meren die door oude bomen worden omgeven. Ze houden van zoet water. Het is een eendsoort met een opvallende lange dunne snavel. De mannetjes hebben veel wit. Aan de bovenzijde zitten zwarte veren en ze hebben een zwart-groene kop met een bolle achterkant. De vrouwtjes zijn echter grijs met een lichte borst en een donkerbruine hals en kop waar een kuif op zit.

Broedseizoen

Vanaf eind maart / april begint het broedseizoen en duurt tot uiterlijk augustus. Als eenmaal een goede broedplaats is gevonden dan keren ze daar graag terug. De broekplek is bij voorkeur aan een zoetwater meer of een laag stromende rivier omgeven door bos. Grote Zaagbekken leggen gemiddeld 8 tot 12 eieren in één leg maar grotere legsels komen voor. Ze broeden in paartjes of losse groepen.

Wat eten ze?

De Grote Zaagbek eet alleen dierlijk materiaal. Met zijn smalle spitse snavel richt hij zich geheel op de vangst van vis, ongewervelden en soms een amfibie. Maar een jong zoogdier of vogeltje gaat er ook in!

Vogeltrek

Er zijn noordelijke populaties van de Grote Zaagbek die in februari / maart vertrekken naar de broedgronden in Scandinavië en Rusland, waar ze omstreeks maart aankomen. In oktober vliegen ze vervolgens terug naar de zuidelijk gelegen overwinteringsgebieden. Andere populaties zijn standvogels of trekken slechts over kleine afstanden, op zoek naar een aangenaam klimaat om te overwinteren.

Tekst en foto's: Marjon Hoen
Bron van site Vogelbescherming

Jaaroverzicht 2021 Terugmeldingen geringde uilen in Berkelland

Omdat we de uilen ringen is het altijd weer interessant te weten waar ze heen gaan. Ook treffen we uilen aan die buiten Berkelland zijn geringd en hier naar toe zijn gekomen. Ringnummers worden ingevoerd in het landelijke ringregister GRIEL van het Vogeltrekstation zodat is na te gaan precies waar en wanneer een uil is geringd en teruggezien.

Aantallen

In 2021 zijn er 195 terugmeldingen geregistreerd: 132 Steenuilen, 48 Kerkuilen, 15 Bosuilen en 3 Torenavalken. In 2020 waren dat er 161.

Verspreiding

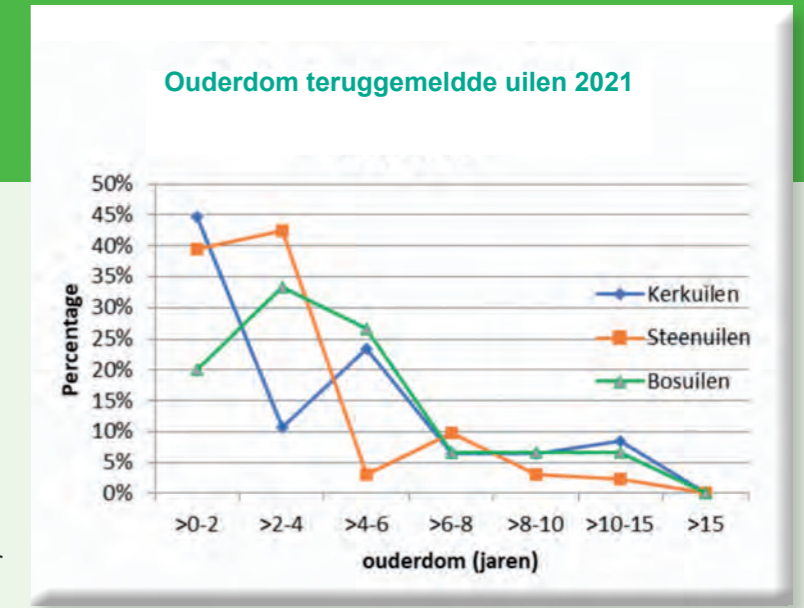
In de grafieken van de Steen- en Kerkuilen is te zien dat er soms behoorlijke afstanden worden afgelegd. Voor de Bosuilen en Torenavalken is er geen grafiek gemaakt omdat alle Bosuilen binnen de 10 km bleven en er van de Torenavalken te weinig exemplaren waren voor een representatieve grafiek.

Jonge Bosuil

Kerkuil

Leeftijd

Sommige uilen bleken al een respectabele leeftijd te hebben bereikt. Een Bosuil en een Kerkuil bleken al 15 jaar geleden te zijn geringd en een Steenuil 14 jaar geleden; alle als nestjonge geringd. Ouder dan 15 jaar worden ze doorgaans niet.

Bijzonderheden

Onder de terugmeldingen zijn er dit jaar 46 van dode uilen afkomstig: 27 Kerkuilen en 19 Steenuilen. Vorig jaar waren dat er 10 respectievelijk 9. Bij de Kerkuilen zorgde het wekenlange sneeuwdek in februari voor een grote sterfte door uithongering (15 stuks). Bij de Steenuilen viel op dat van de 19 dode uilen er 9 van jongen waren die binnen 1 maand na uitvliegen al omkwamen. In enkele gevallen was de oorzaak bekend: verkeer, verdrinking, verwonding.

Dankzij het ringen, de controles en de terugmeldingen houden we een goed inzicht in de verspreiding, paarvorming, broedresultaten en leeftijdsontwikkeling van de uilen in ons gebied. Al onze gegevens voeren we in de landelijke registers van GRIEL en SOVON in zodat de experts de landelijke trends en de bescherming kunnen volgen. Tijdens het ringen meten we bij de jonge uilen nog de vleugellengte en het gewicht om hun leeftijd vast te stellen, of de jongen genoeg gegeten hebben en of ze op het gewicht zijn wat bij hun leeftijd gebruikelijk is. Gelukkig worden er ook meldingen gedaan door niet-leden, de zogeheten 'publieke meldingen'. Een ieder die een geringde vogel vindt kan het nummer terugmelden aan <https://www.griel.nl/> of melden bij de Vogelwerkgroep Berkelland: info@vogelwerkgroepberkelland.nl

Met dank aan alle ringers en controleurs.

Jonge Steenuil

Tekst en foto's: John Smith
Projectgroep Uilen en Torenavalken

De prachtige tekening van een Steenuil ontving de redactie van Hannie Alink - in Traa. Ze heeft deze zelf getekend met pastel-kleurpotloden. De achtergrond is met pastel-krijt gedaan.

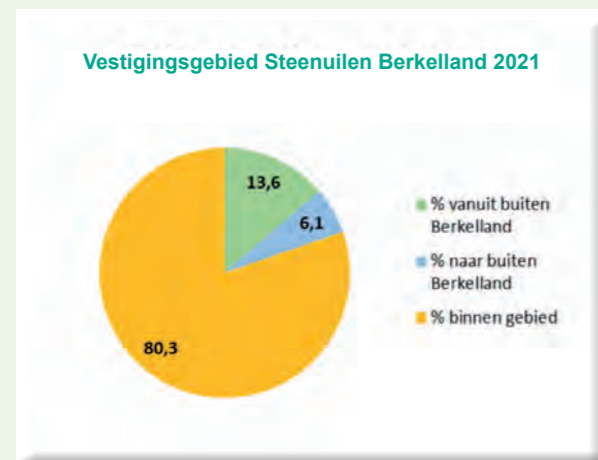

De langst afgelegde afstand naar buiten Berkelland bedroeg maar liefst 652 km voor een jonge Torenavalk die dit jaar was geringd in Groenlo en in Tsjechië levend is teruggevangen. Een Kerkuil vloog 120 km naar Leichlingen in Duitsland en een Steenuil haalde 105 km naar Nieuwegein.

Vanuit buiten Berkelland bedroeg de grootste afstand 155 km voor een Steenuil uit Zülpich (in Duitsland) en 35 km voor een Kerkuil uit Overdinkel (OV).

Het merendeel (zo'n 80 %) van de Steenuilen en 70% van de Kerkuilen wordt dichtbij binnen een afstand van 10 km vanaf de ringplaats aangetroffen.

De immigratie blijkt meer dan het dubbele te zijn dan de emigratie zowel voor de Steen- als de Kerkuilen zoals in de onderstaande figuren te zien is.

Activiteiten Vogelwerkgroep

• zondag 8 mei

Publieksexcursie Needse Achterveld

Zie verder pagina 7

Opgave via Henk Leever:

0651 31 45 62 of 0545 26 15 31

• zaterdag 21 mei

24 uurstelling

Programma:

<https://www.vogelwerkgroepberkelland.nl/jaarprogramma/jaarkalender-2022-2.html>

24 uren telling: hoeveel verschillende soorten kunnen we tellen in Berkelland binnen 24 uur? We houden een gezamenlijke lunch (Groenlo) en een gezamenlijk diner.

Opgave bij blauwepauw@hotmail.com

Starten kan vanaf huis op elk gewenst tijdstip. Er zal ook in twee groepen worden gestart vanaf het Zwikkelaarsplein om 6.00 uur, zoals we gewend waren.

Later aansluiten bij een van de twee groepen is ook mogelijk.

• maandag 6 juni - 2e Pinksterdag

Stand bij Koekeloerendag

Meer info zie pagina 12

LEDENAVONDEN

• dinsdag 10 mei

Locatie 't Noasman, Meenweg 4, Beltrum
Aanvang 19.30 uur

• maandag 20 juni

De Melktap, Nettelhorsterweg 21, Geesteren
Aanvang 19.30 uur

• dinsdag 6 september

De Melktap, Nettelhorsterweg 21, Geesteren
Aanvang 19.30 uur

• maandag 10 oktober

Camping Veldzicht, Veldweg 1, Haarlo
Aanvang 19.30 uur

• maandag 21 november

De Melktap, Nettelhorsterweg 21, Geesteren
Aanvang 19.30 uur

Ledenavond

De eerste ledenavond van de vogelwerkgroep in 2022 werd goed bezocht! Zo'n 40 personen bezochten deze avond die werd gehouden bij de Melktap in Borculo.

De avond werd geleid door Alex Visser. Gesproken werd over de komende tellingen die komend jaar worden gedaan. Speciale aandacht werd gevraagd voor extra tellers voor het zwaluwenproject en de BMP projecten (tellen van vogels op basis van geluid). Mocht u belangstelling hiervoor hebben, dan kunt u contact opnemen met de vogelwerkgroep!

Tekst en foto: Sonja Grooters

Boerenzwaluw
Foto: Kees van Rijn

Zwaluwenproject

In het vorige Zwaalfje is er ruim aandacht geweest voor het zwaluwenproject. Na een oproep voor coördinatoren lijkt het erop dat dit project in afgeslankte vorm doorgaat.

Karin Bosch heeft te kennen gegeven de coördinatie van dit project over te willen nemen van Henny Waanders. Behalve belangstelling voor zwaluwen is ze ook actief op het gebied van weidevogels. Om de nesten te vinden maakt zij, samen met anderen gebruik van een drone. Behalve de administratie van de zwaluwen heeft Karin het voornemen om ook een gebiedje op zwaluwen te inventariseren.

We zijn blij dat het zwaluwenproject voortgezet kan worden en zoeken voor het inventariseren van de verschillende gebiedjes in Berkelland nog meer vrijwilligers die zich willen inzetten voor de Huis- en Boerenzwaluw. Heeft u hier belangstelling voor, dan kunt u zich opgeven via info@vogelwerkgroepberkelland.nl.